

KISKJATE OHJAMINE RANNANIITUDEL: KAHLAJATE KOORUMISEDUKUSE SEIRE 2026

Amaranta Adojaan
Tartu Ülikool



Loodusriik
Eesti

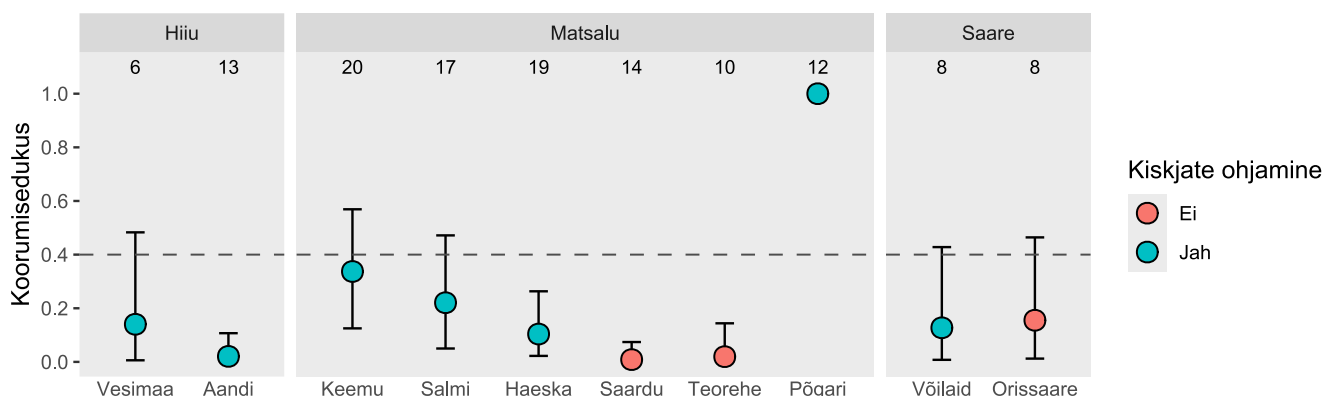


Sissejuhatus

Aastatel 2018-2020 läbi viidud uuringud näitasid, et rannaniitudel pesitsevate kahlajate pesade koorumisedukus on väga madal. Kehva koorumisedukust põhjustas kõrge kisklussurve imetajatest kiskjate, eelkõige rebaste poolt. Aastatel 2021-2024 toimunud pilootuuringu käigus selgus, et kiskjate ohjamine võib kahlajate koorumisedukust parandada, kuid igal pool seda ei saavutatud. Kui Matsalus koorub tänu ohjamisele varasemast rohkem pesi, siis Hiiumaal ja Muhus ei ole ka kõrge küttimispingutus soovitud tulemusi toonud. Põhiliseks takistuseks on rannaniitudel või nende vahetus läheduses urge rajavad rebased, kes jäävad paikseks alles pärast jahihooaja lõppu.

Pilootprojekti järgselt on jätkatud väikekiskjate (rebane, šaakal, kährik, mäger) ohjamist kõige olulisematel niidurüdi pesitsusaladel ning paralleelselt on toimunud ka koorumisedukuse ja pesarüüstajate seire. Samal ajal on koorumisedukust seiratud ka mõningatel taastatud või taastamisse minevatel rannaniitudel, mille tulemused on välja toodud ka selles aruandes.

Valdavalt püsib koorumisedukus madal (joonis 1), eriti Hiiu ja Saare maakonnas, kus endiselt on probleemiks kevadeti rannaniidul elutsevad rebased. 2026. aasta kevadel jõustus jahieeskirja muudatus, mis teoreetiliselt annab Keskkonnaametile õiguse lubada kaitsealadel väikekiskjaid küttida kuni 30. aprillini. Paraku ei saanud seda reaalsuses rakendada, sest kaitsealade kaitse-eeskirjad, kus küttimisel on rangemad ajaliselised piirangud, on jahieeskirja suhtes ülemuslikud. Niisiis jätkus kiskjate ohjamine 2025/26 jahihooajal vanaviisi.



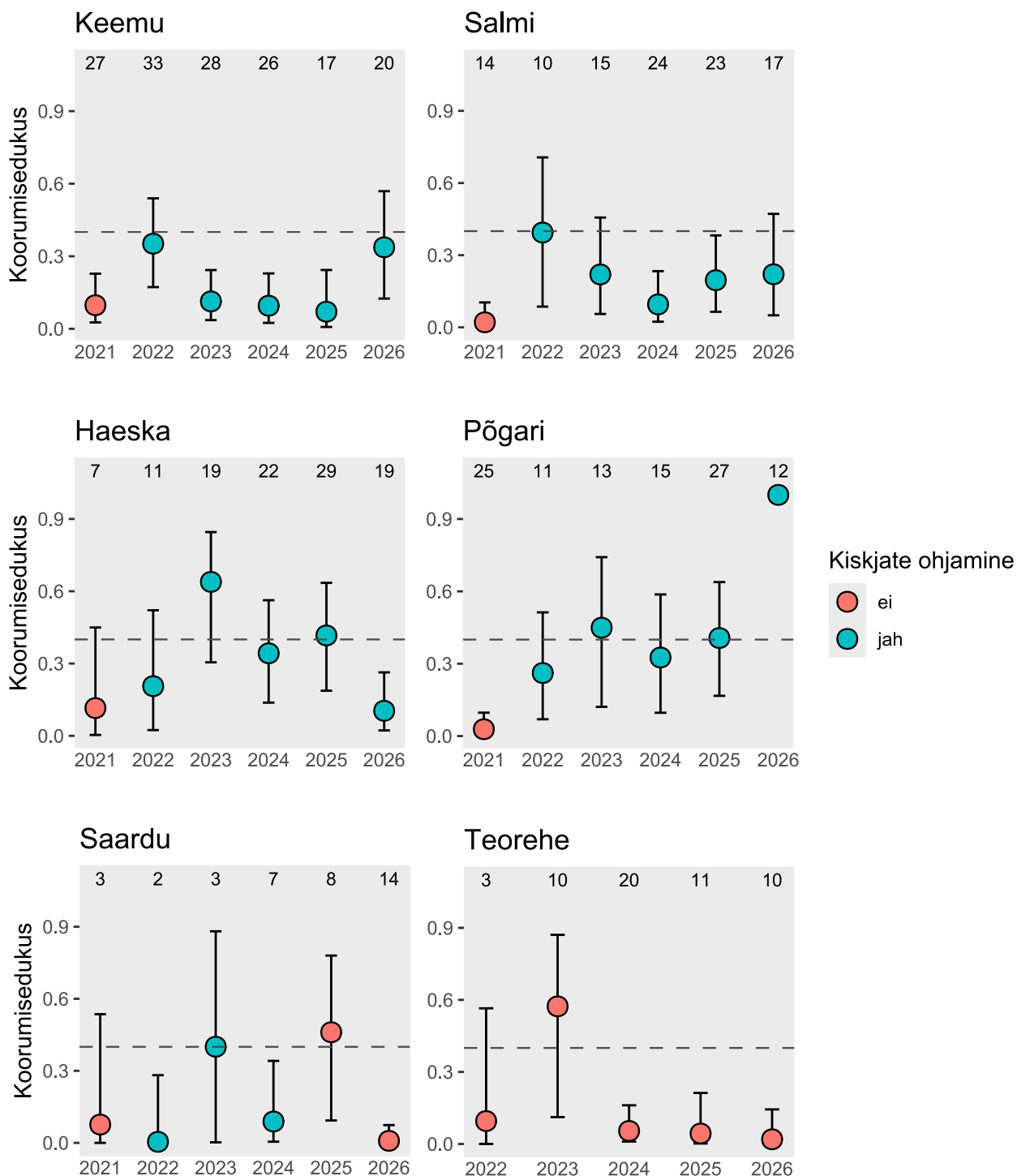
Joonis 1. Uuritud alade koorumisedukus aastal 2026. Vurrud tähistavad 95% usaldusintervalle. Tulpade kohal on mudelis kasutatud pesade valim iga ala kohta. Katkendjoon tähistab koorumisedukuse eesmärgitaset (0,4). Alad, kus kiskjaid ei ohjatud, on projektis taastamisalad.

Esilehel: rajakaamera foto kiivitaja pesa rüüstavast mägrast Salmi rannaniidul.

2026. aasta tulemused

Matsalu

Matsalu piirkonnas oli koorumisedukus võrreldes varasemaga pigem kehv, v.a Keemul (Salmi NE), kus koorumisedukus ulatus üle pika aja 0,4 lähedale, ja Põgaril, kus koorus 100% leitud pesadest (joonis 2). 100% koorumisedukust ei ole varasematel aastatel registreeritud ühelgi alal. Kahes Põgari pesas oli täiskurnast üks muna puudu, mis võib viidata osalisele rüüstele, kuid metoodika loeb rüüstatuks vaid pesad, mis on täielikult tühjendatud.



Joonis 2. Matsalu alade koorumisedukus aastatel 2021-2026. Vurrud tähistavad 95% usaldusintervalle. Tulpade kohal on mudelis kasutatud pesade valim iga ala kohta. Katkendjoon tähistab koorumisedukuse eesmärgitaset (0,4). 2025-2026 ei ole Saardu rannaniit enam väikekiskjate ohjamise sihtala, kuid Haeska rannaniidu läheduse tõttu võib seda tingimisi jahialaks pidada.

Matsalu piirkonnas oli peamiseks rüüstajaks mäger, kes esines neljal alal viiest, kus pesarüüstatet täheldati (tabel 1), üksikutel aladel on mägrad olnud probleemsed ka varasematel aastatel. Kuigi alates 2024/25 jahihooajast on mäger lisatud sihtliikide hulka, ei ole neid piirkonnas projekti raames kütitud. Seevastu kährikute küttemisaktiivsus on küllaltki suur, hoolimata nende vähesest mõjust niidulinnustikule. Rebaste arvukus oli Matsalus Eesti Jahimeeste Seltsi (EJS) sõnul pigem väike, mis väljendub ka senisest madalamates küttemisnumbrites (tabel 2).

Tabel 1. Matsalus rajakaamerate abil tuvastatud pesarüüstajad aastal 2026. Tulbas “Teadmata” on pesad, millelt kaamera enne rüüste toimumist eemaldati (kariloomade tõttu).

Ala	Kaameraga pesi	Neist rüüstatud	Rüüstaja				
			Rebane	Mäger	Šaakal	Ronk	Teadmata
Keemu	5	3		3			
Salmi	6	3		1	1		1
Haeska	5	4	2	1			1
Põgari	2	0					
Saardu	3	2	1			1	
Teorehe	5	4	1	3			
Kokku	26	16	4	8	1	1	2

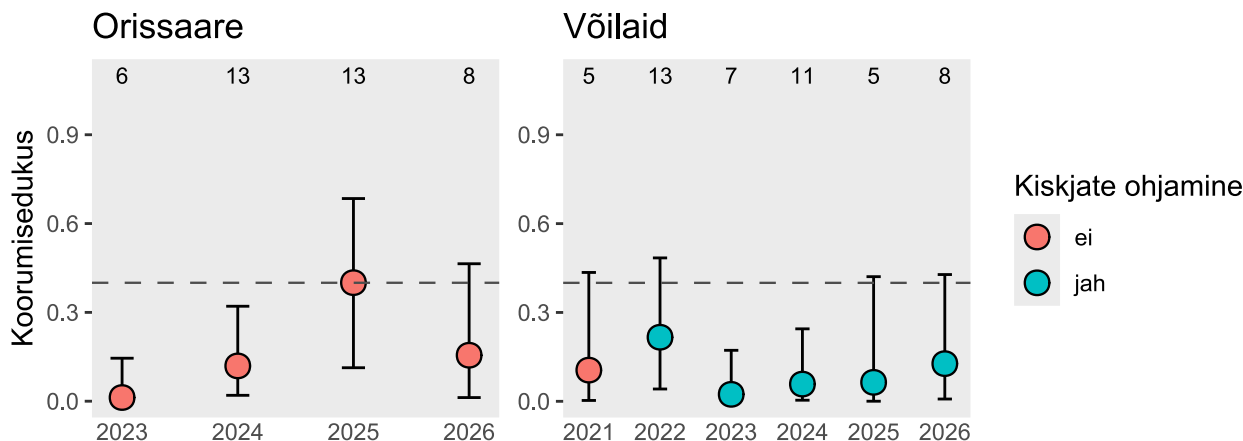
Tabel 2. Matsalus enne 2026. pesitsushooaega kütitud väikekiskjad. Allikas: EJS aruanne „Väikekiskjate arvukuse reguleerimine niidurüdi pesitsusaladel 2025-2026“.

Ala	Liik			Kokku
	Rebane	Šaakal	Kährik	
Keemu	1		5	6
Salmi	1		7	8
Haeska*			3	3
Põgari	3	3	1	7
Kokku	5	3	16	24

* Haeska rannaniidu ümber olev jahiala katab osaliselt ka Saardu rannaniitu.

Saare maakond

Koorumisedukuses ei olnud Saare maakonna aladel erilisi muutusi – Orissaares on see väga kõikuv, Võilaiul pigem stabiilselt madal.

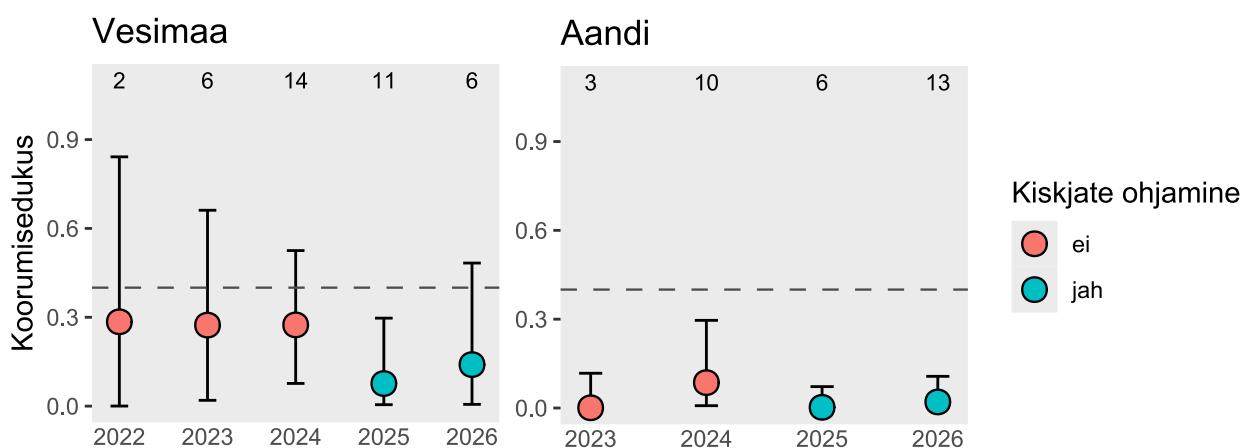


Joonis 3. Saare maakonna alade koorumisedukus aastatel 2021-2026. Vurrud tähistavad 95% usaldusintervalle. Tulpade kohal on mudelis kasutatud pesade valim iga ala kohta. Katkendjoon tähistab koorumisedukuse eesmärgitaset (0,4).

Orissaarel rüüstati kolmest rajakaameraga pesast üks: rebase poolt. Orissaare niidult leiti välitööde käigus mitu rebaseurgu. Võilaiul nähti vähemalt kahe külastuse ajal rebast, kuid uute urusuudmete asukoht on teadmata. Võilaiule ühtegi rajakaamerat hobuste tõttu panna ei saanud (uudishimulike loomadena lükkavad nad kaamera ümber ja võivad tallata ka lähedal oleva pesa). EJS küttimisaruande põhjal kütiti Võilaiul 5 rebast ja 2 kährikut ning kohaliku jahimehe hinnangul on rebaseid vähemaks jäänud. Samas on jätkuvalt probleemiks laiul olev asustatud rebaseurg ja ilma seda probleemi lahendamata ei ole oodata, et üldine rebasejaht Võilaiu piirkonnas koorumisedukust saaks tõsta.

Hiiumaa

2026. aastal viidi koorumisedukuse seiret läbi vaid kahel Hiiumaa alal: Vesimaa ja Aandi. Varem seiratud aladest Õunakul (jahiala) ja Tohvril (taastamisala) on pesade leidmine aasta aastalt järjest keerulisemaks muutunud, sest pesitsustihedus on niivõrd väike. Tohvril on raskendavaks asjaoluks ka ala suur kivisus, reljeefne maastik ja ala suurenenud avatus, mis teevad vaatlustoruga hauduvate vanalindude otsimise keeruliseks. Pärast 2. külastust otsustati neil aladel seega piirduda loendusega, kuna koorumisedukuse hindamiseks vajalikku pesade arvu poleks õnnestunud saada.



Joonis 4. Hiiu maakonna alade koorumisedukus aastatel 2022-2026. Vurrud tähistavad 95% usaldusintervalle. Tulpade kohal on mudelis kasutatud pesade valim iga ala kohta. Katkendjoon tähistab koorumisedukuse eesmärgitaset (0,4).

Aandis paigaldati rajakaamera neljale ja Vesimaal ühele pesale. Kõik viis rüüstati rebaste poolt. EJS küttemisaruande põhjal kütiti Vesimaa (EJS aruandes Taguküla) alal 3 kährikut, Aandi alal 3 rebast. Tänavu kevadel oli Aandi rannaniidu vahetus ümbruses (st väljaspool maastikukaitseala piiri) majandaja Tõnu Kapteini sõnul vähemalt 6 aktiivset rebaseuru suuet. Vähemalt üks asustatud rebaseurg oli ka otse rannaniidul, kuhu rebane kolis pärast 30. aprilli.

Kokkuvõte ja soovitused edaspidiseks

- Matsalu uuringualadel näib rebaste arvukus olevat vähenenud, samal ajal on tõusnud mägra arvukus. **Edaspidi tuleks teiste väikekiskjate seas küttida ka mäkrasid.** Samas ei ole mägra poolt rüüstatavatel aladel koorumisedukus kaugeltki nii madal kui seal, kus pesi rüüstavad peamiselt rebased.
- Hiiumaa ja Muhu rannaniitudel on äärmiselt oluline **vältida rebaste sigima asumist rannaniidule.** Neis piirkondades talvisel küttimisel mõju praktiliselt puudub. See tähendab, et **kiiremas korras on vaja seadusandluse tuge** neil aladel **küttimishooaja pikendamiseks** – rebaseid tuleks ohjata vahetult enne sigimise algust.
- Hiiumaa seirealadel on kahlajate arvukus langenud tasemele, kus koorumisedukuse hindamiseks vajalikku pesade arvu ei ole enam võimalik traditsiooniliste meetoditega leida. See viitab ühtlasi äärmiselt kõrgele kisklussurvele – pesad rüüstatakse juba paari päeva jooksul pärast munemist, st enne, kui neid on võimalik leida. Arvestades, et Hiiumaal on alles vaid üksikud paarid niidurüdisid, on **ilma kisklussurvet kiiresti leevendamata suur oht** nende lokaalseks **väljasuremiseks.**
- **Seireandmed ei näita vajadust küttida kährikuid niidulindude koorumisedukuse tõstmise nimel.**
- Küttimise alternatiivina tuleks otsida vahendeid kiskjakindlate tarade või lokaalsete pesapuuride/-tarade testimiseks – eriti piirkondades, kus (talvine) jaht pole osutunud piisavalt tõhusaks.